

МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА №2 с. Ногир им. Х. Тотрова»

<p>«СОГЛАСОВАНО» заместитель директора по УВР МБОУ «СОШ №2 с. Ногир» Багаева М.П. «<u>7</u>» <u>09</u> 2022г.</p>	<p>«УТВЕРЖДЕНО» Врио директора МБОУ «СОШ №2 с. Ногир» Тотрова Л.А. Приказ № <u>119</u> от <u>1.09</u> 2022г. </p>
---	--

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
Хубецовой Эльвиры Романовны
по предмету «Родной язык»
для учащихся 9 «а» класса
Автор учебника: Пухаева Л.Р.
(1/5 часа в неделю, общее количество 51ч.)

2022 – 2023 учебный год

ÆМБАРЫНГÆНÆН ФЫСТАЕГ

9 -æм къласы ирон æвзаджы Кусæн программæ цæттæгонд æрцыд Федералон паддзахадон ахуырадон стандарты домæнтæм гæсгæ. Программæ араэzt у Ирон æвзаг æмæ литературæйы программæты бындурыл (сфидар сæ кодта Республикаæ Цæгат Ирыстон-Аланийы Иумæйаг æмæ профессионалон ахуырады министрад, Дзæуджыхъæу, 2005).

Программæйы нысан:

- ✓ Ирон æвзаг ахуыр кæныны нысантæ æмæ фæстиуджытæ фæхуыздæр кæнын;
- ✓ ног ахуырадон стандартмæ гæсгæ астæуккаг скъолайы мадæлон æвзаг ахуыр кæныны технологитæ иvd кæй цæуынц, уый хынцгæйæ ирон æвзаджы уроктæм ивддзинædtæ бахæссын;
- ✓ астæуккаг скъолайы ирон æвзаг ахуыр кæныны ахадындзинад фæбæрзонддæр кæнын.

Программæйы мидис:

Астæуккаг скъолайы ахуырдзауты зонгæ кæнынц ирон литературон æвзаджы нормæтимæ, ахуыр сæ кæнынц хи ныхас литературон æвзагмæ гæсгæ аразыныл. Ацы уавæрмæ гæсгæ ирон æвзаджы ахуыртæ дæр араэzt сты ирон литературон æвзаджы тыххæй скъоладзаутæн зонындзинædtæ раттынмæ.

Фæлæ уымæ, ахуырдзауты зонгæ кæнынц ирон æвзаджы равзæрдимæ, йæ структурон араэztимæ, æвзаджы иuæгтимæ.

Программæ ахуырдзауты зонгæ кæны æвзаджы ахæм æмбарынædtимæ:

- ✓ фонетикæ, фонетикæйы æмбарынædtæ; лексикæ, лексикæйы æмбарынædtæ; орфографи, орфограммæйы æмбарынад, орфограммæты хуызтæ;
- ✓ морфемикæ æмæ дзырдарæzt;
- ✓ синтаксис æмæ пунктуаци;
- ✓ морфологи, ныхасы хæйттæ: номдар, миногон æмæ нымæцион;
- ✓ иумæйагæй æвзаджы тыххæй зонындзинædtимæ: æвзаджы равзæрды фарстатæ, æвзаджы ахадындзинад æхсæнады царды;
- ✓ программæмæ хаст æрцыдысты, ныхасы рæзтыл куыст цы æмбарынædtы бындурыл араэzt цæуы, уыдон: текст, тексты араэzt, хъуыдыйæдты бастдзинад тексты, тексты функционалон хуызтæ ирон æвзаджы;

✓ ирон аевзаджы графикә, орфографи аәмә пунктуаци, архәцән нысәннәе аевәрыны аегъдауттә.

9 -әм къласы Ирон аевзаджы Кусән программәйы структурә:

9 -әм къласы ирон аевзаджы кусән программә араэст у системондзинад аәмә наукондзинады принциптыл. Программәйы хъусдард цыд, цәмәй йә дәмәнтә ахуыргәнджытән уой әнцион баххәстгәнән, цы аәмбарынәйтә дзы амынд цәуы, уыдан та скъоладзаутән – әнцион бамбарән.

Программәйы аәрмәджы равәрд у ахәм: синтаксис аәмә пунктуаци, фонетикә, орфоэпи, графикә аәмә орфографи, лексикә, морфемикә, морфологи.

Ныхасы рәэстыл күист фәпаракатдәр кәныны тыххәй аевзаджы аәмбарынәйтә ләвәрд цәуынц ныхасы рәэстыл күистытимә әнгом бастәй, аевзаджы иуәгтән ныхасы мидәг цы ахадындзинад ис, уый амонгәйә. Ныхасы рәэстыл күистытән сә ахадгәдәртә сты тексты бындурыл аеххәсгәнән фәлтәрәнтә, кәңытә бәрцәй ләвәрд цәуынц грамматикә амоныны күисты хуыстимә.

Аәрмәджы равәрды хынцонд аәрцыдысты скъоладзауты кары хицәндзинәйтә дәр. Зәгъәм, темәтә «Лексикә», «Дзырдарәэст», «Морфологи»-йы аәмбарынәйтәй бирәтә хаст аәрцыдысты көстөрдәр къләстү программәтсөй. Программәйы стыр бынат ахсы рацыд аәрмәг фәлхат кәныныл күист. Программәйы күист ароэст у афтә, цәмәй скъоладзауте цәттәгонд цәуой фидәни ног сәрмәджытәм.

Программәйы бәррәггонд аәрцыд ахуыры азы сахәтты нымәц, алыш темәйән дәр дзы цас ләвәрд цәуы, уый.

Кусән программәйы нысан аәмә хәстә

Программәйы сәйраг нысан: ахуырадон предмет «Ирон аевзаг» 9 -әм къласы ахуырдаутән дәтты зонындзинәйтә сә мадәлон аевзаджы тыххәй, рәзын сын кәны сә аевзаджы аәмә ныхасы арахстдинәйтә. 9 -әм къласы Кусән программәйы нысан у: ахуырдауты аевзаджы аәмбарынәйтимә базонгә кәнын, практикон аегъдаүй сә пайда кәныныл фәцалх кәнын.

Программәйы сәйрагдәрүл нымад цәуы **аевзагон** аәмә **лингвистикон, коммуникативон** компетенцитә (арахстдинәйтә), **культурәамонынады** (культуроведческая) компетенци рәзын кәнын.

Аевзагон аәмә лингвистикон арахстдинад (компетенци) – зонын мадәлон аевзаджы наукон бындурутә, ирон литературун аевзаджы нормәтә; бакусын дзырдуат хъәздыг кәныныл, райсын грамматикон зонындзинәйтә;

әвзаджы иуәгтән анализ кәнынмә арәхсын, әвзаджы дзырдуәттәй пайда кәнын зонын.

Коммуникативон компетенци (арәхстдзинад) амоны, цәмәй скъоладзаутә арәхсой ныхасы хүызтәй (дзургә, фысгә, хъусгә) пайда кәнынмә, ныхасы уавәртәм гәсгә арәхсой сә ныхас аразынмә.

Культурәамонынады (культуроведческая) компетенци – ирон әвзаг ирон адәмы культурәимә зонгә кәныны фәрәз кәй у, уый әнкъарын; әвзаджы бастдзинәйтә истори әмә адәмы культурәимә, ирон ныхасы этикетон нормәтә зонын, пайда кәнынмә сә арәхсын.

Иумәйагәй ахуырадон предмет «Ирон әвзаджы» сәйраг һәстәе сты:

- ахуырты скъоладзаутимә хъомыладон күист кәнын;
- логикон хъуыдыкәнынады рәэтыл кусын;
- скъоладзауты фәсалх кәнын хиуыл кусыныл, ирон әвзаг хибарај ахуыр кәныныл;
- иумәйаг ахуырадон арәхстдзинәйтә рәзыныл күист (удгоймагон, регулятивон, зонындзинәйтә исыны (познавательный), коммуникативон).

Предметы хицәндзинад:

Ирон әвзаг у ирон адәмы уд әмә зонд, ирон адәмы культурәйы хәзнадон; ирон әвзаг у ныхас кәныны, хъуыдытә ёргом кәныны фәрәз, наә адәмы царды тыххәй зонындзинәйтә кәрәдзийән дәттыны фәрәз. Ранымад уавәртә амоның предметы хицәндзинад: мадәлон әвзаг хъәздыгдәр әмә мидисджындәр кәны скъоладзауты миддуне, сә дунембарынад; ирон әвзаджы фәрцы сывәлләттә базонгә уыдзысты сә рагфыдәлты историимә, наә адәмы культурә әмә царды уагимә.

Әвзаг канд хъуыдытә ёргом кәныны фәрәз наeu, әвзаг у хъомылады хотых, әмә уымә гәсгә ирон әвзаджы ахуыртән скъолайы ис стыр ахадындзинад.

Ахуырты раестәг пайдагонд Ҙәуы ахәм ахуырадон технологитәй:

- ✓ скъоладзаутәм индивидуалон Ҙәстәй кәсыны технологи (дифференциаци);
- ✓ проблемон ахуыртә;
- ✓ информацион-коммуникативон технологи;
- ✓ әнәниздзинад хъахъхъәныны технологи;
- ✓ бәрәггәнәнты инновацион системә, «портфолио»;
- ✓ коллективон күисты хүызтә (къайттәй күист, къордты күист);
- ✓ проектон-иртасән технологи.

Күсан программәмәмәе һаст ивддинәйтә

Ирон аевзаг амә литератураеы ахуырадон программәты (Дзәуджыхъәу, «Ир», 2005 аз) 9 -әм къласы ирон аевзаг ахуыр кәнынән ләвәрд цәуы 68 сахаты. Күсән программәйи дөр уызы 68 сахаты бazzадысты хъаҳхъәдәй.

Ирон аевзаг амә литератураеы ахуырадон программәимә абаргәйә, 9 -әм къласы Күсән программәмә хаст аерцидысты *ахам ивддинәдтә*:

1. Фәфылдәр кодтам рацыд аermäg фәлхат кәныныл күисты сахәттә экзамены тыххәй.

2. Фылдағонд аерцидысты диктанттә фыссыны сахәттә, фәхъәздыгәр сты коммуникативон күисты хуытә.

3. Ахуырадон программәйи бәрәгтонд цәуынц темәтә: «Текст. Йә темә. Стильта», «Тексты хуытә. Таурағъон ныхас. Предметы арфыст».

Ацы амбарынәдтыл 9 -әм къласы хъуамә фылдәр күист цәуа, бәлвырддәр иртәстгонд хъуамә цәуой, уымән амә хорз аеххуыс сты ныхасы рәэтыл бакусынән.

Стандартмә гәсгә, ахуыргәнәджы бон у программәмә ивддинәдтә бахәссын, зәгъәм, кәңцидәр темәтән фылдәр кәнә къаддәр сахәттә раттын (ацы хъуыддаг аразгә у скъоладзауты цәттәдзинадәй), ныхасы рәэтын фылдәр сахәттә рахицән кәнын, күисты хуытә аивын.

Ранымад уавәртә зәрдил даргәйә, 9 -әм къласы ирон аевзаджы Күсән программәйи аermäg темәтәм гәсгә ләвәрд цәуы афтә:

<i>Программәйи мидис</i>	<i>Сахәтты нымәц 2005 азы фидаргонд Ирон аевзаджы ахуырадон программәйи</i>	<i>Сахәтты нымәц Күсән программәйи</i>
Рацыд аermäg зәрдил сөрлөууын кәнен	6 сах.	7 сах.
Вазыгджын хъуыдыйад - иумәйагә	33 сах.	33 сах.
Бабәтгәвазыгджын хъуыдыйад	5 сах.	8 сах.
Домгәвазыгджын хъуыдыйадт	19 сах.	23 сах.
Æнәбәттәг вазыгджын хъуыдыйад	6 сах.	7 сах.
Стилистика. Ныхасы культурае.		5 сах.
Æвзаджы тыххәй иумәйаг зонындзинаедтә	4	4 сах.

Рацыд аermæгыл ныхас Æдæппæт	61 сахаты	7 сах. 61 сах.

**9 -æм къласы Кусæн программæйи нысантæ аæмæ хæстæ баххæст
кæнынаен ахуырты раæстæг пайдагонд цæудзæн ахæм ахуырадон
фæраæстæй**

Ахуыргæнæн чиныг: «Ирон æвзаджы чиныг 9 -æм къласæн». Автор:
Тахъазты Х., Дзæуджыхъæу, «Ир», 2013.

Ахуыргæнæн уæлæмхасæн æрмæг скъоладзаутæн: «Текстыл куыст ирон
æвзаджы урокты». Автор: Майрæмыхъуаты Ф.А., Дзæуджыхъæу, ИПО
СОИГСИ, 2011.

Методикон æрмæг ахуыргæнæгæн:

1. Майрæмыхъуаты Ф.А. Скъоладзауты изложени фыссынмæ цæттæ
кæныныны методикæ. Дзæуджыхъæу, «Олимп», 2009.
2. Майрæмыхъуаты Ф.А. Сочинени фыссынмæ цæттæгæнæн куыст.
Дзæуджыхъæу, ИПО СОИГСИ, 2011.

Кусæн программæ араæт у 68 сахатæн, къуыри – 2 сахаты.

Контролон диктантæ: 12

Сочинени: 6

Изложенитæ: 9

Ахуырты (урокты) хуызтæ:

Ног æрмæг амоныны урок, рацыд æрмæг (зонындзинæдтæ æмæ
арæхстдзинæдтæ) бафидар кæныны урок, комбинарон урок, урок-беседæ,
фæлхат кæныны урок, урок-лекци, урок-хъазт, урок-иртасæн, урок-
практикум, ныхасы рæзтыл кусыны урок.

Ахуырты пайда кæнæн ис ахæм методтæй æмæ мадзæлттæй:

- рацыд æрмæджы фæдыл беседæ;
- индивидуалон бафарст;
- фронталон бафарст;
- индивидуалон куысты хуызтæ;
- кæрæдзийы куыстыты хæрзхъæддзинад бæрæг кæнын;

- хи күйстү хәрзхъәддзинад бәрәг кәнүн (дзырдуатә, бәрәгуатәй пайда кәнгәйә);
- алыхуызона зөвзәрститә (фонетикон, лексикон, дзырдарәзтон, морфемикон, морфологион, синтаксисон);
- грамматикон хъәститә, цәсгәмтәм гәсгә хъәстит;
- презентаци (компьютерон дәр) цәттә кәнүныл күист;
- текстимә күист: тексты анализ, текст рацаразыныл күист аәмә а.д.;
- алыхуызона жанрты аәмә функционалон хуызды тексттә аразын;
- искәй ныхасмә хъус дарын, искәй ныхасы анализ (ахуыргәнәджы хәсмә гәсгә);
- изложенитә (зөвзаргә, бәлвырд аәмә зөлвәст) алыхуызона текстты бындурыл;
- сочиненитә фыссын;
- диктанттә фыссын;
- орфограмматә аәмә пунктограмматә амонын.

Aхуырдауты архәйдтытә урочы:

- хи аәмә искәй ныхасы анализ, ныхасы рәдыйдтытә раст кәнүныл күист;
- алыхуызона зөвзәрститә (фонетикон, лексикон, дзырдарәзтон, морфемикон, морфологион, синтаксисон) аәххәст кәнүн;
- тексты лингвистикон анализ;
- фысгә аәмә дзургә ныхасы анализ: йәх хъәндзинәйтә сбәрәг кәнүн, хъәугә информации ма йәм бафтауын, текст фәхъәздыгдәр кәнүн аәмә а.д.;
- текстән пълан аразыныл күист;
- пъланмә гәсгә текст хи ныхастәй радзурын;
- текст кәронмә ахәццә кәнүн;
- тексты рәдыйдтытә сраст кәнүн;
- ног текст аразыныл күист;
- диалогон ныхасы архайын;
- аудировани (текстмә хъусын, алыхуызона текстты информации иртасын, тексты хъуыды раст аәмбарын, хъуыдытә кәрәдзиуыл логикон аәгъдауай бәттын зонын);
- фысгә ныхас (текст) аразын зонын, хи хъуыдытә фысгә ныхасы хуызы паргом кәнүнмә арахсын;
- темәмә гәсгә зәңцойгәнән схематә аәмә таблицәтә цәттә кәнүн;

- хибарәй (кәнә къорды кусгәйә) орфографион әмә пунктуацион хәсләвәрдтә бацеттә кәнын;
- ахуырадон-наукон текстимә кусын, уәләмхасән литературајә хъәугә әрмәг әевзарын, газетты әмә жерналты әрмәгимә кусын, компьютерон дисктиимә кусын, интернеты әрмәгимә кусын;
- дзырдуәттимә кусын, хи дзырдуат саразыныл күист;
- компьютерон презентацитә цәттә кәныныл күист;
- «портфолио» цәттә кәныныл күист.

9 -әм къласы ахуырдауты зонындзинәйтә әмә арахстдинәйтә бәрәггәнән күистытә:

- тестытә;
- диктанттә / диктант грамматикон хәсимә;
- тексты иумәйаг әевзәрст;
- бәлвырд әмә әлвәст изложенитә;
- ләвәрд темәйыл таурағъон сочинени фыссын;
- проблемон фарстән фысгә дзуапп рдәттын;
- нывмә гәсгә сочинени;
- цардәй ист цауы тыххәй дзурын,
- предметы әрфыст цәттә кәнын;
- лингвистикон темәйыл дзургә/фысгә дзуапп цәттә кәнын.

Рацыд әрмәгәй зонындзинәйтә сбәрәг кәныны күисты хүйз:

- тест;
- диктант грамматикон хәсимә.

ДОМӘНТӘ

9 -әм къласы ахуырдауты зонындзинәйтә әмә арахстдинәйтәм ирон әевзагәй

Ахуырдаута хъумә зоной:

- 9 -әм къласы цы әмбарынәйтимә базонгә сты, уыдоны раиртәстытә; ныхасы әмбарынәйтә, орфографион әмә пунктуацион әгъдәуттә; ләвәрд фарстән дзуапп дәттын, дзуапп дәнцәгтәй фидар кәнын.

фарәстәмкъласонтае ахуыры азы кәронмә хъумә зоной әмә араәхсой:

- дзырдтә фонетикон, морфемикон, дзырдарәзтон әсмә морфологион әвзәрст кәнынмә; дывәрсыг әмә иувәрсыг хъуыдыйседтәе синтаксисон әвзәрст кәнынмә; цы хыматәг әмә вазыгджын хъуыдыйәдты хуызтимә базонгә сты, ахәмтәе аразын;
- дзырды нысанниуәг бацамонын, ныхасы мидәг дзы раст пайда кәнын; ирон әвзаджы орфографион әмә әмбарынгәнән дзырдуәттәй пайда кәнын;
- литературон әвзаджы норматәм хъус дарын.
Орфографийә. Рацыд орфограммә ссарын; орфографион рәдыйд ссарын, сраст әй кәнын; цы орфограмматә рацыдысты, уыдонимә дзырдтә раст фыссын.

Пунктуацийә. Ёрхәцән нысәннәй фәхицән кәнын кәй хъәуы, ахәм хъуыдыйады хәйттәе ссарын, ёрхәцән нысаны әвәрд бацамонын.

Ныхасы рәэтыл күистытәй. Тексты темә, сәйраг хъуыды әмә стиль сбәрәг кәнын. Таурағъон тексты мидис текстмә хәстәг кәнә аелвәстәй радзурын. Ләвәрд текстән кәнә хи араәт текстән пълан бацәттәе кәнын. Ләвәрд темәмә гәсгә таурағъон сочинени фыссын, хи цардәй ист цау радзурын; бацәттәе кәнын предметы әрфыст, цәрәгойы әрфыст йә миниуджытәм гәсгә, нывы әрфыст.

Хи тексты хъәндзинәдтәе ссарын, сраст ын кәнын йә ныхасы рәдыйдтытә (цы әрмәг рацыдысты, уымә гәсгә).

Әвзаджы мадзәлттәй дзургә әмә фысгә ныхасы раст пайда кәнын.

Дзырдуәттәй пайда кәнын.

Хи зонындзинәдтәй пайда кәнын

- сочинени фысгәйә;
- диалог әмә монолог аразгәйә;
- контролон күистытә әххәст кәнгәйә.

Скъоладзаутә хъумә зоной әмә араәхсой:

Ныхас кәнынимә баст архәйттытә:

Хъусын:

тексты хъуыды раст әмбарын,
сә жанртәм гәсгә алыхуызон текстты информации иртасын,
тексты сәйраг хъуыды, йә аразәг хәйттәе иртасын.

Кәссын:

- раст әмә аив кәссын;

- тексты ссарын сәйраг әмәе уәләемхасән информации;
- текст хәйттыл адих кәнын, хәйттәм гәсгә текстән пълан бацәттәе кәнын;
- бакаст текстмәе гәсгә ләвәрд фәрстытән дзуапп дәттын;
- текст кәсгәйә дзы хъәугә информации ссарын;
- тексты әмәе параграфы сәргондмә базонын, ныхас дзы цәуыл цәудзән, уый;
- дзырдуаты хъәугә аәрмәг ссарны;
- логикон цавд раст әвәрын, паудзәтәе раст кәнын;
- текст раст хъәләсү уагәй кәсын.

Дзурин:

- ахуыргәнәджы фарстән дзуапп дәттын;
- бакаст текст бәлвырдај кәнә әлвәстәй рапром кәнын, тексты хуыз бахъахъянгәйә;
- дзургә ныхас раст аразын, хъуыды раст әргом кәнын;
- әвзаджы мадзәлттәй әмәе интонацийә раст пайда кәнгәйә хи хъуыдтытае раст әргом кәнын.

Фыссын:

- алыхуызон тексттәе бәлвырдај кәнә әлвәстәй әргом кәнын;
- сәе функционалон хуызмәе гәсгә алыхуызон тексттәе аразын;
- сочиненийән пълан бацәттәе кәнын, пъланмәе гәсгә сочинени фыссын;
- тексты темә әмәе сәйраг хъуыды иртасын;
- текст абзацтыл дих кәнын;
- чысыл тексттәе фыссын (сочинени-миниатюра фыссын, ахуырадон-наукон тексттәе дәр);
- текст аразгәйә, алыхуызон дзырдуэттәй пайда кәнын;
- хи хъуыды әргом кәнын;
- тексты ссарын әрфысты, таурәгъы әмәе тәрхоны элементтәе;
- текстән әрхъуыды кәнын, йәе сәйраг хъуыды әмәе темә әргом чи кәны, ахәм сәргонд;
- хи кәнә искај ныхасы рәдидтытае раст кәнын.

Фонетикае и орфоэпийә:

- дзырды мыртәе раст рахицән кәнын, классификаци сын скәнын;
- цавдон әмәе әнәецавдон уәнгтәе бәрәг кәнын; мыртәе әмәе дамгъятае иртасын;
- хъәләсон әмәе әмхъәләсон мыртәе, дзырдтәе раст дзурын.

Графикә:

- ирон алфавит зонын, дамгъятае раст кәсын;
- дзырдуатимәе кусгәйә, алфавиттәй раст пайда кәнын;
- мырон-дамгъон анализ кәнын зонын.

Морфемикә:

- дзырды морфематәе хицән кәнын;
- әмуидагон дзырдтәе ссарын;

- әмуидагон дзырдты нысаниуәг разәфтуантә әмә фәсәфтуанты фәрцы күйд ивы, уый иртасын;
- морфемәйы нысаниуәг иртасын.

Лексикологи:

- дзырды лексикон нысаниуәг бацамонын алыхуызон мадзәлттәй пайда кәнгәйә (дзырдуаттәй пайда кәнгәйә, уырыссаг әвзагмә йә тәлмаң кәнгәйә, синонимтә әмә йәм антонимтә ссаргәйә, әмуидагон дзырдтәм гәсгә);
- дзырдтә тематикон къордтәм гәсгә дих кәнын;
- дзырдтәй сә лексикон нысаниуәгмә гәсгә раст пайда кәнын;
- дзырды комкоммә әмә ахәсгә нысаниуджытә иртасын;
- омонимтә бирәенисанон дзырдтәй иртасын;
- дзырдтәм синонимтә әмә антонимтә агурын;
- синонимты рәнхъәй хъаугә дзырд равзарын;
- тексты ссарын аивгәнән мадзәлттә (дзырдтә ахәсгә нысаниуәджы);
- ирон ныхасы хұымәтәгдәр этикетон нормәттәй пайда кәнын;
- синонимтәй тексты хъуыдыйәдтә кәрәдзиуыл бәттынән пайда кәнын.

Морфологи:

- ныхасы хәйттә кәрәдзийә иртасын;
- номдарты, миногонты, нымәңонты әмә мивдисджыты морфологион әүүәлтә иртасын;
- дзырдтә тасындзәг әмә ифтындзәг кәнын, дзырды формә аивын зонын;
- рацыд ныхасы хәйттәй ныхас кәнгәйә раст пайда кәнын.

Орфографи:

- морфемәты орфограммәтә ссарын;
- дзырдтә орфограммәтәм гәсгә фәкъорд кәнын;
- әмуидагон дзырдтә ссарымә, орфографион әғъдәуттәй пайда кәнынмә;
- дзургәйә бацамонын дзырды растфыссынад;
- раиртәстмә гәсгә дәңцәгтә ссарын.

Синтаксис әмә пунктуаци:

- хъуыдыйады дзырдбәстытә рахицән кәнын;
- дзырдбасты сәйраг әмә дәлбар дзхырд ссарын;
- дзырдбәстытә аразын;
- дывәрсыг хъуыдыйады грамматикон бынтур ссарын;
- хъуыдыйәдтә аразын;
- сбәрәг кәнын хъуыдыйады хұыз йә загъды нысанмәгәсгә, цал грамматикон бындуры дзы ис, уымә гәсгә;
- хұымәтәг әмә вазыгджын хъуыдыйәдтә аразын;
- хъуыдыйады интонаци иртасын;
- тексты ссарын хъуыдыйәдтә әмхуызон уәнгтимә, бавәргә дзырдтимә, сидәнтимә;
- ссарын, равзарын әмә әръхъуыды кәнын хъуыдыйәдтә комкоммә ныхасимә;
- зонгә пунктуацион әғъдауәй раст пайда кәнын;

- аэрхәецән нысәнтты әвәрд амонын;
- рацыд пунктуацион әгъдаумә дәңцәг ссарын зонын.

9 кълласы тематикон пълан ирон оевзагој. Къури вәйи 2 хатту азы 'рдәг; 1 – иннаэ азы 'рдәг. Адәппает сты 61 саҳаты. Уыданаёй контролон күистыған 11 саҳаты, ныхасы рәзгы күистаен 5сахаты, тестимә күистаен 3.

№	Уроҷы темә	Саха т	УАА	Практикон хуытәе	Фәлхаттәнәны аәрмәг	Кәд хъумә уа урок	Бәлев ырдае й кәд	ИКТ
	Раңыд аәрмәг зәрдыл аәрләууын кәннын							
	Дзырдбаст жемәе хъуыдыйады тыххай раңыд аәрмәг зәрдыл аәрләууын кәннын. Дзырдбаст.	1		Коммуникативон, Удгоймагон, миддунехъөездыгое нән, регулятивон	Беседә, текст, фәлтәрәентыл күист, ныхасы рәзгыл күист, ерыйс, къордтыл дих.	Сәе хуытәе		Таблица, схема
	Хъуыдыйад. Хуымәтәг хъуыдыйад, йәе хуытәе. Номхуындон хъуыдыйадта.	1		Коммуникативон, Удгоймагон, миддунехъөездыгое нән, регулятивон	Беседә, текст, фәлтәрәентыл күист, ныхасы рәзгыл күист, ерыйс, къордтыл дих.	Хъуыдыйады уәнгтәе		Таблица, схема
	Иувәрсыг хъуыдыйадта зәгынагимә:	1		Коммуникативон, Удгоймагон,	Беседә, текст, фәлтәрәентыл күист, ныхасы	Зәгынаджы араэзт		Таблица,

				схем аэ
бæлвирдцæгомон, æбæлвирдцæгомон, æнæцæгомон иувæрсыг хъуыдайæдтæ.	миддунехъæздыгæ ноен, регулятивон	раæтыл куыст, ерыс, къордтыл дих.		
Хъуыдайæдтæ æмхуызон уæнгтимæ	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæздыгæ ноен, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæентыл куыст, ныхасы раæтыл куыст, ерыс, къордтыл дих.	Дзырды лексикон нысаниуæг	Табли цæ, схем аэ
Хъуыдайæдтæ сидæнтимæ, бавæргæ дзырдтимæ, иртæстонд фæрссаг уæнгтæ	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæздыгæ ноен, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæентыл куыст, ныхасы раæтыл куыст, ерыс, къордтыл дих.	Пунктуаци	Табли цæ, схем аэ
Комкоммæ ныхас æмæ фæрссаг ныхас. Диктантæ цæттæ.	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæздыгæ ноен, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæентыл куыст, ныхасы раæтыл куыст, ерыс, къордтыл дих.	Афæлгæст	Табли цæ, схем аэ
Диктант	1			
Вазыгджын хъуыдыйад	33			

				Табли цæ, схем æ
§1. Вазыгджын хъуыдыйæдты аэмбарынад аэмæ сæ сæйрагдæр хуызтæ. Рæдыдтылыл куист.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæездыгæ ноен, регулятивон хуызтæ. Рæдыдтылыл куист.	Беседæ, текст, фæлтæрæентыл куист, ныхасы роэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Вазыгджын дзырдæ
§2. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ, сæ хуызтæ. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ иугæнæг бæттæгтимæ	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæездыгæ ноен, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæентыл куист, ныхасы роэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Бæттæгтæ
Тесттимæ куист	1	Удгоймагон, миддунехъæездыгæ ноен, регулятивон		
Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ ныхмæвæрд бæттæгтимæ.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæездыгæ ноен, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæентыл куист, ныхасы роэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Æххуысгæнæг ныхасы хæйтты растфыссынад.
Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ бæттæгтимæ.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæездыгæ ноен, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæентыл куист, ныхасы роэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Æххуысгæнæг ныхасы хæйтты растфыссынад.

				Табли цæ, схем æ, презе нтачи
Кызд равзарын хъæуы бабæтæвазыгджын хъуыдайæдтæ. Изложенимæ цæтпæ.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæздыгтое ноен, регулятивон	Беседое, текст, фæлтæрæентыл куист, ныхасы рæзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Æххуысгæнаег ныхасы хæйтты растфыссынад.
Изложени.	1			
Домгæвазыгджын хъуыдайæдтæ.	1			
§3. Домгæвазыгджын хъуыдайæдтæ. Сæйраг æмæ уæлæмхæст хъуыдайæдтæ. Рæдвыдтылыл куист.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæздыгтое ноен, регулятивон	Беседое, текст, фæлтæрæентыл куист, ныхасы рæзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Дзырдбаст Табли цæ, схем æ
§4. Бæттæпæ æмæ бæттæг дзырдтæ Домгæвазыгджын	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъæздыгтое	Беседое, текст, фæлтæрæентыл куист, ныхасы	Æххуысгæнаег ныхасы хæйттæ.

					схема
хъуыдыйәндтү	ноң, регулятивон	раэтыл күист, ер��, къордтыл дих.	Беседә, текст, фәлтәрәөнтыл күист, ныхасы раэтыл күист, ер��, къордтыл дих.	Дзырьбасты хуызтә	Таблица, схема
§5. Уәләмхәст хъуыдыйады бынат. Әрхәң нысаен та домгәвазыгжын хъуыдыйады	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгое ноң, регулятивон			
§6, 7. Уәләмхәст хъуыдыйәндтү хуызтә. Амбарынгәнән уәләмхәст хъуыдыйәндтә.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгое ноң, регулятивон	Беседә, текст, фәлтәрәөнтыл күист, ныхасы раэтыл күист, ер��, къордтыл дих.	Номдар, хауаңтә, тасындәг	Таблица, схема
Тестимә күист	1				
§8. Бәрәггәнәнәни уәләмхәст хъуыдыйәндтә.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгое ноң, регулятивон	Беседә, текст, фәлтәрәөнтыл күист, ныхасы раэтыл күист, ер��, къордтыл дих.	Миногон.	Таблица, схема
Күйд азвазарәем домгәвазыгжын хъуыдыйәндтә.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгое ноң, регулятивон	Беседә, текст, фәлтәрәөнтыл күист, ныхасы раэтыл күист,	Хъуыдыйәндтү азвазарыны ағыдәсүллә	Таблица, схема

			ерыс, къордтыл дих.		æ
Контролон куист	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгтое ноен, регулятивон Рәэдьидтылы куист	Беседæ, текст, фәелтәрөентыл куист, ныхасы роэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Хъульдыйæдты аэвзарыны аэгъдæуптæ, фадатон дзырдтæ	Таблица, схема æ
§9.10. Фадатон уәләмхæст хъульдыйæдтæ. Бынаты уәләмхæст хъульдыйæдтæ. Рәэдьидтылы куист	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгтое ноен, регулятивон Рәэдьидтылы куист	Беседæ, текст, фәелтәрөентыл куист, ныхасы роэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Хъульдыйæдты аэвзарыны аэгъдæуптæ, фадатон дзырдтæ	Таблица, схема æ
§11. Афоны уәләмхæст хъульдыйæдтæ.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгтое ноен, регулятивон Рәэдьидтылы куист	Беседæ, текст, фәелтәрөентыл куист, ныхасы роэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Хъульдыйæдты аэвзарыны аэгъдæуптæ, фадатон дзырдтæ	Таблица, схема æ
§12. Архайды хуызы уәләмхæст хъульдыйæдтæ.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгтое ноен, регулятивон Рәэдьидтылы куист	Беседæ, текст, фәелтәрөентыл куист, ныхасы роэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих.	Хъульдыйæдты аэвзарыны аэгъдæуптæ, фадатон дзырдтæ	Таблица, схема æ
§13. Аффсоны уәләмхæст хъульдыйæдтæ.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгтое ноен, регулятивон Рәэдьидтылы куист	Беседæ, текст, фәелтәрөентыл куист, ныхасы роэзтыл куист, ерыс, къордтыл	Фәэрсдзырыл күист, ныхасы роэзтыл куист,	Таблица, схема æ

			Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздыгтө нөн, регулятивон	Беседө, текст, фөлтөрөентыл куист, ныхасы раэтыл куист, ерыс, кьордтыл дих.	Фәрсдзырд	Таблица, схема
	§14. Нысаны уәләмхәст хъуыдыйәйтәе.	1				
	Диктант.	1				
	§15. Бадзырдон уәләмхәст хъуыдыйәйтәе Рәэдүрттил куист.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздыгтө нөн, регулятивон	Беседө, текст, фөлтөрөентыл куист, ныхасы раэтыл куист, ерыс, кьордтыл дих.	Мивдисәжджы здахәнтае	Таблица, схема
	§16. Ныхмәвәрд уәләмхәст хъуыдыйәйтәе.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздыгтө нөн, регулятивон	Беседө, текст, фөлтөрөентыл куист, ныхасы раэтыл куист, ерыс, кьордтыл дих.	Лексика	Таблица, схема
	Текстимә куист. Контролон рафыст	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздыгтө нөн, регулятивон	Беседө, текст, фөлтөрөентыл куист, ныхасы раэтыл куист, ерыс, кьордтыл дих.		Презентаци

				Таблица чэ, схема ж
§17. Домгэвазыгджын хъуыдыйад къорд узлэмхаст хъуыдыйадимэ.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгтое нөн, регулятивон	Беседое, текст, фоелтөрөнтыл куист, ныхасы рөзтүл куист, ерьис, къордтыл дих.	Хъуыдыйады схемэ
§17. Домгэвазыгджын хъуыдыйад къорд узлэмхаст хъуыдыйадимэ.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгтое нөн, регулятивон	Беседое, текст, фоелтөрөнтыл куист, ныхасы рөзтүл куист, ерьис, къордтыл дих.	Хъуыдыйады схемэ
Контролон диктант	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгтое нөн, регулятивон		
Днаабааттэг вазыгджын хъуыдыйаядтаэ.				
§18. Иумэйаг аэмбарынад. Къэдзыг аэмэе стъяэлф къэдзыгимэ аэнэбээтэг вазыгджын хъуыдыйады. Рэдьдитыл куист.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгтое нөн, регулятивон	Беседое, текст, фоелтөрөнтыл куист, ныхасы рөзтүл куист, ерьис, къордтыл дих.	Хъумаетэг хъуыдыйад,
§19. Дыстыаэлф аэнэбээтэг	1	Коммуникативон, удгоймагон,	Беседое, текст, фоелтөрөнтыл	Хъумаетэг хъуыдыйад.

				Презе нтаци
§22,23. Иумәйаг аэмбарынаң стиль аәмәе практикон стилистикайы тыххәй. Аевзаджы стилтә. Рәэдыйдтылыл күист.	3	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыг糟 нөен, регулятивон	Беседәе, текст, фәелтәрәентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыйс, къордтыл дих.	Ныхасы культурә
§24. Ныхасы культурә.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыг糟 нөен, регулятивон	Беседәе, текст, фәелтәрәентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыйс, къордтыл дих.	Стилистика
§24. Ныхасы культурә.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыг糟 нөен, регулятивон	Беседәе, текст, фәелтәрәентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыйс, къордтыл дих.	Стилистика
Аевзаджы тыххәй иумәйаг зонындзинәйтә.				Презе нтаци
§25,26,27 Аевзаджы нысанниүәг, аевзаджы конд,	3	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыг糟	Беседәе, текст, фәелтәрәентыл күист, ныхасы	Текст

	аевзаджы равзаерд аәмәе рәэзт.	ноен, регулятивон	рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих.	
	§28. Аевзаджы хәстәгдинад. Ирон аевзаджы бынат иннае аевзаеты ажсан	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгое ноен, регулятивон	Беседәе, текст, фәлтәрәөнтыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих.	Презе нтаци
	§29. Литературон аевзаг аәмәе диалектае.	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгое ноен, регулятивон	Беседәе, текст, фәлтәрәөнтыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих.	Презе нтаци
	Тесттыл күист	1		
	Изложенимә цәттәе. Изложени. Рәэдыйтылы куист.	3 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгое ноен, регулятивон	Беседәе, текст, фәлтәрәөнтыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих.	Презе нтаци
	Рацыйд аәрмәгыл аәрдзырыд.	7		

МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА №2 с. Ногир им. Х. Тотрова»

<p>«СОГЛАСОВАНО» заместитель директора по УВР МБОУ «СОШ №2 с. Ногир» Багаева М.П. «<u>10</u>» <u>09.</u> 2022г.</p>	<p>«УТВЕРЖДЕНО» Врио директора МБОУ «СОШ №2 с. НОГИР» Тотрова Л.А. Приказ № <u>119</u> от <u>1.09</u> 2022г. </p>
---	--

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
Хубецовой Эльвиры Романовны
по предмету «Родной язык»
для учащихся 8«а» класса
Автор учебника: Дзасохова Ф.К.
(1/5 часа в неделю, общее количество 51ч.)

2022 – 2023 учебный год

ӘЕМБАРЫНГӘНӘН ФЫСТАӘГ

8 -әм къласы ирон әвзаджы Күсән программә цәттәгөнд әрцид Федералон паддзахадон ахуырадон стандарты домәнтәм гәсгә. Программә араәт у Ирон әвзаг әмә литературајы программәты бындурыл (сфидар сә кодта Республика Цәгат Ирыстон-Аланийы Иумәйаг әмә профессионалон ахуырады министрад, Дзәуджыхъәу, 2005).

Программәйы нысан:

- ✓ Ирон әвзаг ахуыр кәныны нысантә әмә фәстиуджытә фәхуыздәр кәнын;
- ✓ ног ахуырадон стандартмә гәсгә астәуккаг скъолайы мадәлон әвзаг ахуыр кәныны технологитә ивд кәй цәуынц, уый хынцгәйә ирон әвзаджы уроктәм ивддзинәйтә бахәссын;
- ✓ астәуккаг скъолайы ирон әвзаг ахуыр кәныны ахадындзинад фәбәрзондәр кәнын.

Программәйы мидис:

Астәуккаг скъолайы ахуырдауты зонгә кәнынц ирон литературон әвзаджы нормәтимә, ахуыр сә кәнынц хи ныхас литературон әвзагмә гәсгә аразыныл. Ацы уавәрмә гәсгә ирон әвзаджы ахуыртә дәр араәт сты ирон литературон әвзаджы тыххәй скъоладзаутән зонындзинәйтә раттынмә.

Фәләе уымә, ахуырдауты зонгә кәнынц ирон әвзаджы равзәрдимә, йә структурон араәтимә, әвзаджы иуәгтимә.

Программә ахуырдауты зонгә кәны әвзаджы ахәм әмбарынәйтимә:

- ✓ фонетикә, фонетикајы әмбарынәйтә; лексикә, лексикајы әмбарынәйтә; орфографи, орфограммәйы әмбарынад, орфограммәты хуызтә;
- ✓ морфемикә әмә дзырдарәэzt;
- ✓ синтаксис әмә пунктуаци;
- ✓ морфологи, ныхасы хәйттә: номдар, миногон әмә нымәцион;
- ✓ иумәйагәй әвзаджы тыххәй зонындзинәйтимә: әвзаджы равзәрды фарстатә, әвзаджы ахадындзинад әхсәнады царды;
- ✓ программәмә хаст әрцидысты, ныхасы рәэтыл күист цы әмбарынәдты бындурыл араәт цәуы, уыдон: текст, тексты араәт, хъуыдыйәдты бастдзинад тексты, тексты функционалон хуызтә ирон әвзаджы;

✓ ирон аевзаджы графикә, орфографи аәмә пунктуаци, архәцән нысәннәе аевәрыны агъдауттә.

8 -әм къласы Ирон аевзаджы Кусән программәйы структурә:

8 -әм къласы ирон аевзаджы кусән программә араэзт у системондзинад аәмә наукондзинады принциптыл. Программәйы хъусдард цыд, цәмәй йә домәнтә ахуыргәнджытән уой әңцион баххәстгәнән, цы аәмбарынәйтә дзы амынд цәуы, уыдан та скъоладзаутән – әңцион бамбарән.

Программәйы аәрмәджы равәрд у ахәм: синтаксис аәмә пунктуаци, фонетикә, орфоэпи, графикә аәмә орфографи, лексикә, морфемикә, морфологи.

Ныхасы рәэтыл күист фәпаракатдәр кәныны тыххәй аевзаджы аәмбарынәйтә ләвәрд цәуынц ныхасы рәэтыл күистытимә әнгом бастәй, аевзаджы иуәгтән ныхасы мидәг цы ахадындзинад ис, уый амонгәйә. Ныхасы рәэтыл күистытән сә ахадгәдәртә сты тексты бындурыл аеххәсгәнән фәлтәрәнтә, кәңытә бәрцәй ләвәрд цәуынц грамматикә амоныны күисты хуызтимә.

Әрмәджы равәрды хынцонд аәрцыдысты скъоладзауты кары хицәндзинаедтә дәр. Зәгъәм, темәтә «Лексикә», «Дзырдарәэзт», «Морфология»-йы аәмбарынәйтәй бирәтә хаст аәрцыдысты көстөрдәр къләсты программәтсей. Программәйы стыр бынат ахсы рацыд аәрмәг фәлхат кәныныл күист. Программәйы күист араэзт у афтө, цәмәй скъоладзаутө цәттөгөнд цәуой фидсены ног сәрмәдҗытәем.

Программәйы бәррәгтонд аәрцыд ахуыры азы сахәтты нымәц, алыш темәйән дәр дзы цас ләвәрд цәуы, уый.

Кусән программәйы нысан аәмә хәстә

Программәйы сәйраг нысан: ахуырадон предмет «Ирон аевзаг» 8 -әм къласы ахуырдаутән дәтты зонындзинәйтә сә мадәлон аевзаджы тыххәй, рәзын сын кәны сә аевзаджы аәмә ныхасы арахстдинәйтә. 8 -әм къласы Кусән программәйы нысан у: ахуырдауты аевзаджы аәмбарынәйтимә базонгә кәнын, практикон агъдауәй сә пайда кәныныл фәцалх кәнын.

Программәйы сәйрагдәрыл нымад цәуы *аевзагон* аәмә *лингвистикон, коммуникативон* компетенцитә (арахстдинәйтә), *культурәамонынады* (культуроведческая) компетенци рәзын кәнын.

Аевзагон аәмә лингвистикон арахстдинад (компетенци) – зонын мадәлон аевзаджы наукон бындурутә, ирон литературун аевзаджы нормает; бакусын дзырдуат хъәздыг кәныныл, райсын грамматикон зонындзинәйтә;

æвзаджы иуæттæн анализ кæнынмæ араæхсын, æвзаджы дзырдуæттæй пайда кæнын зонын.

Коммуникативон компетенци (араæхстдзинад) амоны, цæмæй скъоладзаутæ араæхсой ныхасы хуызтæй (дзургæ, фысгæ, хъусгæ) пайда кæнынмæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ араæхсой сæ ныхас аразынмæ.

Культурæамонынады (культуроедческая) компетенци – ирон æвзаг ирон адæмы культурæимæ зонгæ кæныны фæрæз кæй у, уый æнкъарын; æвзаджы бастдзинæйтæ истори æмæ адæмы культурæимæ, ирон ныхасы этикетон нормæтæ зонын, пайда кæнынмæ сæ араæхсын.

Иумæйагæй ахуырадон предмет «Ирон æвзаджы» сæйраг хæстæе сты:

- ахуырты скъоладзаутимæ хъомыладон куыст кæнын;
- логикон хъуыдыкæнынады рæстыл кусын;
- скъоладзауты фæцалх кæнын хиуыл кусыныл, ирон æвзаг хибарæй ахуыр кæныныл;
- иумæйаг ахуырадон араæхстдзинæйтæ рæзыныл куыст (удгоймагон, регулятивон, зонындзинæйтæ исыны (познавательный), коммуникативон).

Предметы хицæндзинад:

Ирон æвзаг у ирон адæмы уд æмæ зонд, ирон адæмы культураей хæзнадон; ирон æвзаг у ныхас кæныны, хъуыдытæ æргом кæныны фæрæз, næ адæмы царды тыххæй зонындзинæйтæ кæрæдзийæн дæттыны фæрæз. Ранымад уавæртæ амонынц предметы хицæндзинад: мадæлон æвзаг хъæздыгдæр æмæ мидисджындаер кæны скъоладзауты миддуне, сæ дунембарынад; ирон æвзаджы фærцы сывæллæттæ базонгæ уыдзысты сæ рагфыдæлты историимæ, næ адæмы культураæ æмæ царды уагимæ.

Æвзаг канд хъуыдытæ æргом кæныны фæрæз næу, æвзаг у хъомылады хотых, æмæ уымæ гæсгæ ирон æвзаджы ахуыртæн скъолайы ис стыр ахадындзинад.

Ахуырты рæстæг пайдагонд цæуы ахæм ахуырадон технологитæй:

- ✓ скъоладзаутæм индивидуалон цæстæй кæсыны технологи (дифференциаци);
- ✓ проблемон ахуыртæ;
- ✓ информацион-коммуникативон технологи;
- ✓ æнæніздзинад хъахъхъæныны технологи;
- ✓ бæргæгæнæнты инновацион системæ, «портфолио»;
- ✓ коллективон куысты хуызтæ (къæйттæй куыст, къордты куыст);
- ✓ проектон-иртасæн технологи.

Кусæн программæмæмæ хаст ивддзинæйтæ

Ирон әвзаг әмәл литератураібы ахуырадон программасы (Дзәуджыхъяу, «Ир», 2005 аз) 8 -әм къласы ирон әвзаг ахуыр кәнынән ләвәрд цәуы 68 сахаты. Кусән программасы мын сты абоны домәнтәм гәсгә 59 сахаты

Ирон әвзаг әмәл литератураібы ахуырадон программасында абаргәйә, 8 -әм къласы Кусән программасында хаст әрцидысты *ахам ивдзинәедтәе*:

1. Фәкъаддәр кодтон рацыд әрмәг фәлхат кәныныл күисты сахәттә экзамены тыххәй.

2. Фәкъаддәр кодтон диктанттә фыссыны сахәттә, фәхъәздыгдәр сты коммуникативон күисты хуытә.

3. Ахуырадон программасы бәрәггөнд цәуынц темәтәе: «Текст. Йә темә. Стильтә», «Тексты хуытә. Таурағъон ныхас. Предметы әрфыст».

Ацы әмбарынәдтыл 8 -әм къласы хъуамә фылдәр күист цәуа, бәлвырддәр иртәстгөнд хъуамә цәуой, уымән әмәл хорз әххүис сты ныхасы рәзтүл бакусынән.

Стандартмә гәсгә, ахуыргәнәджы бон у программасында ивдзинәедтә бахәссин, зәгъәм, кәңзыдәр темәтән фылдәр кәнә къаддәр сахәттә раттын (ацы хъуыддаг аразгә у скъоладзауты цәттәздинадәй), ныхасы рәзтән фылдәр сахәттә рахицән кәнын, күисты хуытә аивын.

Ахуыргәнәен чиныг: «Ирон әвзаджы чиныг 8 -әм къласән». Автор: Дзасохты Ф., Дзәуджыхъяу, «Сем», 2013.

Ахуыргәнәен уәләемхасән әрмәг скъоладзаутән: «Текстыл күист ирон әвзаджы урокты». Автор: Майрәмыхъяту Ф.А., Дзәуджыхъяу, ИПО СОИГСИ, 2011.

Методикон әрмәг ахуыргәнәгән:

1. Майрәмыхъяту Ф.А. Скъоладзауты изложени фыссынмә цәттә кәныныны методикә. Дзәуджыхъяу, «Олимп», 2009.

2. Майрәмыхъяту Ф.А. Сочинени фыссынмә цәттәгәнән күист. Дзәуджыхъяу, ИПО СОИГСИ, 2011.

Кусән программасы арәзт у 59 сахатән, къуыри – 2 сахаты иу азы ՚рдәг, иу сахат иннаэ азы ՚рдәг. Контролон диктанттәе: 9

Ныхасы рәзтән – 10 сахаты.

Ахуырты (урокты) хуытә:

Ног әрмәг амонаны урок, рацыд әрмәг (зонындзинәедтә әмәл арәхстдзинәедтә) бағидар кәныны урок, комбинацион урок, урок-беседә,

фәлхат кәныны урок, урок-лекци, урок-хъаст, урок-иртасән, урок-практикум, ныхасы рәэтыл кусыны урок.

Ахуырты пайда кәнән ис ахәм методтәй әмәе мадзәлттәй:

- рацыд аәрмәджы фәдыл беседә;
- индивидуалон бафарст;
- фронталон бафарст;
- индивидуалон күисты хуытта;
- кәрәедзийы күистыты хәрзхъәддзинад бәрәг кәнын;
- хи күисты хәрзхъәддзинад бәрәг кәнын (дзырдуатә, бәрәгуатәй пайда кәңгәйә);
- алыхуызон әвзәрстытә (фонетикон, лексикон, дзырдарәзтон, морфемикон, морфологион, синтаксисон);
- грамматикон хъәстытә, цәсгәмтәм гәсгә хъәстыт;
- презентаци (компьютерон дәр) цәттә кәныныл күист;
- текстимә күист: тексты анализ, текст рацаразыныл күист әмәе а.д.;
- алыхуызон жанрты әмәе функционалон хуытты тексттә аразын;
- искәй ныхасмә хъус дарын, искәй ныхасы анализ (ахуыргәнәджы хәсмә гәсгә);
- изложенитә (әвзаргә, бәльвырд әмәе әлвәст) алыхуызон текстты бындурыл;
- сочиненитә фыссын;
- диктанттә фыссын;
- орфограммәтә әмәе пунктограммәтә амонын.

Ахуырдауты архәйдтытә урочы:

- хи әмәе искәй ныхасы анализ, ныхасы рәдыйдтытә раст кәныныл күист;
- алыхуызон әвзәрстытә (фонетикон, лексикон, дзырдарәзтон, морфемикон, морфологион, синтаксисон) әххәст кәнын;
- тексты лингвистикон анализ;
- фысгә әмәе дзургә ныхасы анализ: йәк хъәндзинәйтә сбәрәг кәнын, хъәугә информации ма йәм бафтауын, текст фәхъәздыгдәр кәнын әмәе а.д.;
- текстән пълан аразыныл күист;
- пъланмә гәсгә текст хи ныхастәй радзурын;
- текст кәронмә ахәцца кәнын;

- тексты рәэдыдтытә сраст кәнын;
- ног текст аразыныл куыст;
- диалогон ныхасы архайын;
- аудировани (текстмә хъусын, алыхуыз он текстты информации иртасын, тексты хъуыды раст аәмбарын, хъуыдытә кәрәдзиуыл логикон аәгъдауәй бәттын зонын;
- фысгә ныхас (текст) аразын зонын, хи хъуыдытә фысгә ныхасы хузыы рапром кәнынмә арахсын;
- темәмә гәсгә ёңцойгәнән схемәтә аәмә таблицәтә цәттә кәнын;
- хибарәй (кәнае къорды күсгәйә) орфографион аәмә пунктуацион хәсләвәрдтә бацеттә кәнын;
- ахуырадон-наукон текстимә кусын, уәләмхасән литературәйә хъәугә аәрмәг әвзарын, газетты аәмә жжрналты аәрмәгимә кусын, компьютерон дисктимә кусын, интернеты аәрмәгимә кусын;
- дзырдуәттимә кусын, хи дзырдуат саразыныл куыст;
- компьютерон презентациятә цәттә кәнынлы куыст;
- «портфолио» цәттә кәнынлы куыст.

8 -әм къласы ахуырдауты зонындзинәедтә аәмә арахстдинәедтә бәргәгәнен куыстыта:

- тестытә;
- диктанттә / диктант грамматикон хәсимә;
- тексты иумәйаг әвзәрст;
- бәлвырд аәмә әлвәст изложенитә;
- ләвәрд темәйыл таурағъон сочинени фыссын;
- проблемон фарстән фысгә дзуапп рдәттын;
- нывмә гәсгә сочинени;
- цардәй ист цауы тыххәй дзурын,
- предметы аәрфыст цәттә кәнын;
- лингвистикон темәйыл дзургә/фысгә дзуапп цәттә кәнын.

Рацыд аәрмәгәй зонындзинәедтә сбәрәг кәныны куысты хузы:

- тест;
- диктант грамматикон хәсимә.

ДОМАЕНТАЕ

8 -әм къласы ахуырдауты зонындзинәйтәе әмәе араәхстдзинәйтәе ирон
әвзагәй

Ахуырдаутаे хъумәе зоной:

- 8-әм къласы цы әмбарынәйтимә базонгә сты, уыдоны раиртәстытә; ныхасы әмбарынәйтәе, орфографион әмәе пунктуацион әгъдәуттәе; ләвәрд фарстән дзуапп дәттүн, дзуапп дәңцәгтәй фидар кәнын.

әсәмкъласонтае ахуыры азы кәронмәе хъумәе зоной әмәе араәхсой:

- дзырдтәе фонетикон, морфемикон, дзырдарәзтон әсмае морфологион әвзәрст кәнынмәе; дывәрсыг сөмөе иувөрсыг хъуыдыйәедтәе синтаксисон әвзәрст кәнынмәе; цы хұыматтәе әмәе вазыгджын хъуыдыйәедты хуызтимә базонгә сты, ахәмтәе аразын;
- дзырды нысаниуәг бацамонын, ныхасы мидәг дзы раст пайда кәнын; ирон әвзаджы орфографион әмәе әмбарынгәнән дзырдуәттәе пайда кәнын;
- литературон әвзаджы нормәтәм хъус дарын.

Орфографийә. Рацыд орфограммә ссарын; орфографион рәдыйд ссарын, сраст ай кәнын; цы орфограмматәе рацыдысты, уыдонимә дзырдтәе раст фыссын.

Пунктуацийә. Іерхәцән нысәнттәй фәхицән кәнын кәй хъәуы, ахәм хъуыдыйады хәйттәе ссарын, әрхәцән нысаны әвәрд бацамонын.

Ныхасы рәэтыл күистытәй. Тексты темә, сәйраг хъуыды әмәе стиль сбәрәг кәнын. Таурәгъон тексты мидис текстмә хәсттәе кәнә әлвәсттәй радзурын. Ләвәрд текстән кәнә хи араәт текстән пълан бацәттәе кәнын. Ләвәрд темәмәе гәсгә таурәгъон сочинени фыссын, хи цардәй ист цау радзурын; бацәттәе кәнын предметы әрфыст, цәрәгойы әрфыст йә миниуджытәм гәсгә, нывы әрфыст.

Хи тексты хъәндзинәйтәе ссарын, сраст ын кәнын йә ныхасы рәдыйдтытәе (цы әрмәг рацыдысты, уымә гәсгә).

Әвзаджы мадзәлттәй дзургә әмәе фысгә ныхасы раст пайда кәнын.

Дзырдуәттәй пайда кәнын.

Хи зонындзинәйттәй пайда кәнын

- сочинени фысгәйә;
- диалог әмәе монолог аразгәйә;
- контролон күистытәе әххәст кәнгәйә.

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной æмæ арахсой:

Ныхас кæнynимæ баст архæйттытæ:

Хъусын:

тексты хъуыды раст æмбарын,
сæ жанртæм гæсгæ алыхуызон текстты информации иртасын,
тексты сæйраг хъуыды, йæ аразæг хæйттæ иртасын.

Кæсын:

- раст æмæ аив кæсын;
- тексты ссарын сæйраг æмæ уæлæмхасæн информации;
- текст хæйттыл адих кæнын, хæйттæм гæсгæ текстæн пълан бацæттæ кæнын;
- бакаст текстмæ гæсгæ лæвæрд фæрстытæн дзуапп дæттын;
- текст кæсгæйæ дзы хъæугæ информации ссарын;
- тексты æмæ параграфы сæргондмæ базонын, ныхас дзы цæуыл цæудзæн, уый;
- дзырдуаты хъæугæ æрмæг ссарны;
- логикон цавд раст æвæрын, паудзæтæ раст кæнын;
- текст раст хъæлæсы уагæй кæсын.

Дзурин:

- ахуыргæнæджы фарстæн дзуапп дæттын;
- бакаст текст бæлвырдæй кæнæ æлвæстæй раргом кæнын, тексты хуыз бахъахъхъæнгæйæ;
- дзургæ ныхас раст аразын, хъуыды раст æргом кæнын;
- æвзаджы мадзæлттæй æмæ интонацийæ раст пайда кæнгæйæ хи хъуыдытæ раст æргом кæнын.

Фыссын:

- алыхуызон тексттæ бæлвырдæй кæнæ æлвæстæй æргом кæнын;
- сæ функционалон хуызмæ гæсгæ алыхуызон тексттæ аразын;
- сочиненийæн пълан бацæттæ кæнын, пъланмæ гæсгæ сочинени фыссын;
- тексты темæ æмæ сæйраг хъуыды иртасын;
- текст абзацтыл дих кæнын;
- чысыл тексттæ фыссын (сочинени-миниатюрæ фыссын, ахуырадон-наукон тексттæ дæр);
- текст аразгæйæ, алыхуызон дзырдуæттæй пайда кæнын;
- хи хъуыды æргом кæнын;
- тексты ссарын æрфысты, таураæгы æмæ тæрхоны элементтæ;
- текстæн æрхъуыды кæнын, йæ сæйраг хъуыды æмæ темæ æргом чи кæны, ахæм сæргонд;
- хи кæнæ исказæй ныхасы рæдыттытæ раст кæнын.

Фонетикæ и орфоэпийæ:

- дзырды мыртæ раст рахицæн кæнын, классификаци сын скæнын;

- цавдон аәмә әнәцавдон уәнгтә бәрәг кәнын; мыртә аәмә дамгъәтә иртасын;
- хъәләсон аәмә әмхъәләсон мыртә, дзырдтә раст дзурын.

Графикә:

- ирон алфавит зонын, дамгъәтә раст кәсын;
- дзырдуатимә кусгәйә, алфавитәй раст пайда кәнын;
- мырон-дамгъон анализ кәнын зонын.

Морфемика:

- дзырды морфемәтә хицән кәнын;
- әмуидагон дзырдтә ссарын;
- әмуидагон дзырдты нысаниуәг разәфтуантә аәмә фәсәфтуанты фәрцы күүд ивы, уый иртасын;
- морфемәйы нысаниуәг иртасын.

Лексикологи:

- дзырды лексикон нысаниуәг бацамонын алыхуызон мадзәлттәй пайда кәңгәйә (дзырдуатәй пайда кәңгәйә, уырыссаг әвзагмә йә тәлмаң кәңгәйә, синонимтә аәмә йәм антонимтә ссаргәйә, әмуидагон дзырдтәм гәсгә);
- дзырдтә тематикон къордтәм гәсгә дих кәнын;
- дзырдтәй сә лексикон нысаниуәгмә гәсгә раст пайда кәнын;
- дзырды комкоммә аәмә ахәсгә нысаниуджытә иртасын;
- омонимтә бирәнысанон дзырдтәй иртасын;
- дзырдтәм синонимтә аәмә антонимтә агурын;
- синонимты рәнхъәй хъәугә дзырд равзарын;
- тексты ссарын аивгәнән мадзәлттә (дзырдтә ахәсгә нысаниуәджы);
- ирон ныхасы хұымәтәгәр этикетон нормәтәй пайда кәнын;
- синонимтәй тексты хъуыдыйәйтә кәрәдзиуыл бәттынән пайда кәнын.

Морфологи:

- ныхасы хәйттә кәрәдзийә иртасын;
- номдарты, миногонты, нымәецонты аәмә мивдисдҗыты морфологион аеууәлтә иртасын;
- дзырдтә тасындзәг аәмә ифтындзәг кәнын, дзырды формә аивын зонын;
- раңыд ныхасы хәйттәй ныхас кәңгәйә раст пайда кәнын.

Орфографи:

- морфемәты орфограммәтә ссарын;
- дзырдтә орфограммәтәм гәсгә фәкъорд кәнын;
- әмуидагон дзырдтә ссарымә, орфографион аегъдәуттәй пайда кәнынмә;
- дзургәйә бацамонын дзырды растфыссынад;
- раиртәстмә гәсгә дәнцәгтә ссарын.

Синтаксис аәмә пунктуаци:

- хъуыдыйады дзырдбәстытә рахицән кәнын;
- дзырдбасты сәйраг аәмә дәлбар дзхырд ссарын;
- дзырдбәстытә аразын;

- дывәрсыг хъуыдыйады грамматикон бынdur ссарын;
- хъуыдыйәйтә аразын;
- сбәрәг кәнин хъуыдыйады хүз йә загъды нысанмәгәсгә, цал грамматикон бындуры дзы ис, уымә гәсгә;
- хүмәтәг ёмә вазыгджын хъуыдыйәйтә аразын;
- хъуыдыйады интонаци иртасын;
- тексты ссарын хъуыдыйәйтә ёмхуызон уәнгтимә, бавәргә дзырдтимә, сидәнтимә;
- ссарын, равзарын ёмә аръхъуыды кәнин хъуыдыйәйтә комкоммә ныхасимә;
- зонгә пунктуацион ағъдауәй раст пайда кәнин;
- архәцән нысәнтты әвәрд амонын;
- рацыд пунктуацион ағъдаумә дәңцәг ссарын зонын.

*Ирон аязағай тематикон пәннеліктә 8 күндерден тұтас. Көңілдік 2 сахаты азы шу жағдайда, и сахат азы иннағ 'рәдәс'. Адәспептәст 59 сахаты.
 Уйдандағы 40 сахаты лөвөверд қоғаудың программадағы уроктарының рәзеттері күистимдік (10 сахаты) оғанда контролон
 күистимдік 8 сахаты + 1 тестон күистем (9 сахаты);*

Хайы №	Урочы әрмән	Сахат	УАД	Урочы практикон хүздөтө	Фәлхаттөң нәен сәрмән	Кәдд хъумаса уа	Кәдд у бағалвып дәй	ИКТ
1	7 күннен үшін әрмән ахыр кодтой, үйлің заңдарын аерләуүүн көнин	10						Текст, таблице, схема
	Фәрсіздік. Фәрсіздіктің дих сәе нысанын ағындағы гәсгәе, сәе бәрцбарәнштәе.	1	Коммуникативон, Удгоймагон, миддунеңъездығоңын, регулятивон	Беседое, текст, фәлхаттаң күист, ныхасы рәзеттыл күист, ерліс, көрдтүл дих.	Раңызд сәрмән тыл ныхас			
	Номдартай аәмә номиңдыштың арәзт фәрсіздіктә	1	Коммуникативон, Удгоймагон, миддунеңъездығоңын, регулятивон	Беседое, текст, фәлхаттаң күист, ныхасы рәзеттыл күист, ерліс, көрдтүл дих.	Әрхөң ныссаңтө			Таблице, схема
	Миногонтаң аәмә нымәңцентәй арәзт	1	Коммуникативон, Удгоймагон,	Беседое, текст, фәлхаттаң күист, ныхасы	Дзырдбасты схема			

	Фәрсдзырдтә.	Миддунехъездыгөенән, регулятивон	Рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих.		
	Әххүсигәнәг ныхасы хәйттә. Фәсәвәрд, разәвәрд. Бәттәттә.	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгөенән, регулятивон 2	Беседә, текст, фәелтәэрсентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих.	Домғае әмәе бабеттәе бәттәттәе	Таблицә, схема
	Хайттә, сәе растинынад	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгөенән, регулятивон		
	Контролон диктант. Тестон күист.	3 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгөенән, регулятивон	Беседә, текст, фәелтәэрсентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих.		
2	Синтаксис. Дзырдбаст. Дзырдбасты хуыздә сәйраг дзырды морфологион араәзтиә гәстә. Амарәзт аәмәз аәфтыйад.	1		Беседә, текст, фәелтәэрсентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих.	Таблицә, схема
	Хуымәтәг хуыдыйад. Сәйрат әмәз зәгъинаг. Хуымәтәг ңыбыр әмәе даргъ хъудыйәйттәе. Сәйрать арәзт.	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгөенән, регулятивон	Беседә, текст, фәелтәэрсентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих.	Дзырдбасты хуыздә	Таблицә, схема
	Зәгъинаджы арәзт. Хуымәтәг әмәе вазыгджын	2 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгөенән,	Беседә, текст, фәелтәэрсентыл күист, ныхасы	Вазыгджын дзырдтәе,	Таблицә, схема

	зөгъинаг. Амад мивдисәгөн зөгъинаг; амад номон зөгъинаг.	регулятивон	рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дтөө дих.	хъуыдыйсө дтөө		
Тире вазыгджын зөгъинаджы	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздыгғөнөн, регулятивон	Беседө, текст, фәслтәрәөнтыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих	Вазыгджын дзырдтө, хъуыдыйсө дтөө	Таблицө, схема	
Зөгъинаджы бастинаң сөйратимәе Изложенимәе цөттөг. Изложени. Рәэдлыдтылыл куист	2	Коммуникативон, Удгоймагон, миддунехъөздыгғөнөн, регулятивон	Беседө, текст, фәслтәрәөнтыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерьис, къордтыл дих	Цыбыр сәмәе даргъ хъуыдыйсө дтөө	Таблицө, схема	
Хъуыдыйседты фәрссаң үснгтө. Аххастгөнөн.	1	Коммуникативон, Удгоймагон, миддунехъөздыгғөнөн, регулятивон	Беседө, текст, фәслтәрәөнтыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерьис, къордтыл дих	Номдар	Таблицө, схема, текст	
Бәрәғтәнөн	1	Коммуникативон, Удгоймагон, миддунехъөздыгғөнөн, регулятивон	Беседө, текст, фәслтәрәөнтыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерьис, къордтыл дих	Миногон	Таблицө, схема, текст	
Амхасән	1	Коммуникативон, Удгоймагон, миддунехъөздыгғөнөн,	Беседө, текст, фәслтәрәөнтыл күист, ныхасы рәэзтыл күист,	Әрхәсән нысәнттө	Таблицө, схема, текст	

		регулятивон	ерыс, къордтыл дих		
Фадатон дзырдтæ. Бынаты фадат	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгъенән, регулятивон	Беседтæ, текст, фәслтәрәентыл куист, ныхасы раэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Фәссәевәр дтæ	Таблицæ, схемæ, текст
Дефсоны, нысаны фадат аәмæ архайды хүйзы фадатон дзырдтæ.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгъенән, регулятивон	Беседтæ, текст, фәслтәрәентыл куист, ныхасы раэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Фәэрдэзыр дтæ	Таблицæ, схемæ, текст
Дзырдты рәнхъаевәрд хүимәетәг хъуыдыйады. Ныхасы раэзтыл куист – нывмае гәсәсәг сочинени. Сочинени.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгъенән, регулятивон	Беседтæ, текст, фәслтәрәентыл куист, ныхасы раэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Рацыд сәрмәегыл афәелгәест	Таблицæ, схемæ, текст
3 Иувәрсыг хъуыдыйадтæ				Рацыд сәрмәегыл афәелгәест	Ныв, музыкæ - презентаци
Иувәрсыг хъуыдыйадты дүүче къорды.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгъенән, регулятивон	Беседтæ, текст, фәслтәрәентыл куист, ныхасы раэзтыл куист, ерыс, къордтыл дих		

Иувэрсыг хъуыдыйседтæе зæгъинагимæ. Бæлвирдцæгомон хъуыдыйседтæе.	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгтоенæн, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæнтыл куист, ныхасы рæзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Дывэрсыг хъуыдыйсæтæе	Таблицæ, схемæ, текст
Æбæлвирдцæгомон хъуыдыйседтæе	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгтоенæн, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæнтыл куист, ныхасы рæзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Мивдиссæд жы цæсгомттæы категори. дих	Таблицæ, схемæ, текст
Æннацæгомон хъуыдыйседтæе Иумæйагцæгомон иувæрсыг хъуыдыйседтæе	1 1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгтоенæн, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæнтыл куист, ныхасы рæзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Мивдиссæд жы цæсгомттæы категори, обæлвирд цæсгомон мивдисджытæе	Таблицæ, схемæ, текст
Номхуындон хъуыдыйседтæе	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгтоенæн, регулятивон	Беседæ, текст, фæлтæрæнтыл куист, ныхасы рæзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Мивдиссæд жы сæнæцæсго мон форме	Таблицæ, схемæ, текст
Цы хонæм æххæст æмæсæнæххæст хъуыдыйседтæе. Контролон диктанттæе	2	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөездыгтоенæн,	Беседæ, текст, фæлтæрæнтыл куист, ныхасы рæзтыл куист,		Æмдзæвгæйы презентаци

	цәттәф. Диктант.	регулятивон	ерыс, къордтыл дих	
5	Хъуыдайәйтөә сәмхүзыон үәнгтимәе			Таблицә, схемә, текст
	Хъуыдайады сәмхүзыон үәнгтөә	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгәенән, регулятивон	Беседә, текст, фәслтәрәентыл куыст, ныхасы рәэзтыл куыст, ерыс, къордтыл дих	
	Әмхүзыон әмәе алхүзыон бәрәттәгәнаентәе	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгәенән, регулятивон	Беседә, текст, фәслтәрәентыл куыст, ныхасы рәэзтыл куыст, ерыс, къордтыл дих	Таблицә, схемә, текст
	Бәттәгәе хъуыдайады сәмхүзыон үәнгтимәе	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгәенән, регулятивон	Беседә, текст, фәслтәрәентыл куыст, ныхасы рәэзтыл куыст, ерыс, къордтыл дих	Таблицә, схемә, текст
	Әмхүзыон үәнгтү иүгәенәг дзырдтәе	1 Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгәенән, регулятивон	Беседә, текст, фәслтәрәентыл куыст, ныхасы рәэзтыл куыст, ерыс, къордтыл дих	Таблицә, схемә, текст

	Изложенимә үәттәс. <i>Изложени.</i>	2	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгәенән, регулятивон	фәслтәрсәнтыл куист, ныхасы роәзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Хайыг	Хайыг	Таблицә, схемә, текст
6	Хъыдыйәедтә сидәнитмә әмәе бавәргә дзырдимә				Рацыд әрмәг		
	Сидән	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгәенән, регулятивон	Беседә, текст, фәслтәрсәнтыл куист, ныхасы роәзтыл куист, ерыс, къордтыл дих			
	Бавәргә дзырдтә әмәе хъыдыйәедтә	2	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгәенән, регулятивон	Беседә, текст, фәслтәрсәнтыл куист, ныхасы роәзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Рацыд әрмәг зөрдый әрләеуүн көнүн		Таблицә, схемә, текст
	Контролон диктанттә үәттәс. Диктант.	2	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъездыгәенән, регулятивон	Беседә, текст, фәслтәрсәнтыл куист, ныхасы роәзтыл куист, ерыс, къордтыл дих	Номивәг, әрхәсән нысәнттәе		Таблицә, схемә, текст
6	Хъыдыйайды иртәстгөнд фәрссағ уөнгтә						Беседә, текст,

	Цы хонәм иргәстгөнд үөнгтө	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздүгөөнөн, регулятивон	фөлтөрөентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих			
	Иргәстгөнд фадатон дзырдтое	2	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздүгөөнөн, регулятивон	Беседә, текст, фөлтөрөентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих		Таблицә, схемә, текст	
	Изложенимә цәттәе. Изложени.	2	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздүгөөнөн, регулятивон	Беседә, текст, фөлтөрөентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих		Таблицә, схемә, текст	
7	Комкомәм ныхас әемәе фәрссаг ныхас						
	Цы хонәм комкомәм әемәе фәрссаг ныхас	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздүгөөнөн, регулятивон	Беседә, текст, фөлтөрөентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл дих			
	Әрхәцөн нысәенттее комкомәм әемәе фәрссаг ныхасы	1	Коммуникативон, удгоймагон, миддунехъөздүгөөнөн, регулятивон	Беседә, текст, фөлтөрөентыл күист, ныхасы рәэзтыл күист, ерыс, къордтыл	Рацыд сөрмәсг зәердил әрлеууын	Таблицә, схемә, текст	

Диалог	1	Коммуникативон, Удгоймагон, миддунехъездыгөөнөн, регулятивон	дих Беседае, текст, фәелтәрсәнтыл куыст, ныхасы раэзтыл куыст, ерыс, къордтыл дих	көнүн Рацыд сәрмәсег зәрдым сәрләүүүн көнүн
Цитатә	1	Коммуникативон, Удгоймагон, миддунехъездыгөөнөн, регулятивон	дих Беседае, текст, фәелтәрсәнтыл куыст, ныхасы раэзтыл куыст, ерыс, къордтыл дих	Таблицә, схемәс, текст Рацыд сәрмәсег зәрдым сәрләүүүн көнүн
Контролон диктанттәс цәсттәс. Диктант.	2	Коммуникативон, Удгоймагон, миддунехъездыгөөнөн, регулятивон	дих Беседае, текст, фәелтәрсәнтыл куыст, ныхасы раэзтыл куыст, ерыс, къордтыл дих	Таблицә, схемәс, текст Рацыд сәрмәсег зәрдым сәрләүүүн көнүн
8 – къласы цы сәрмәсег ахыр кодтой, уйй зәрдым сәрләүүүн көнүн	2			Таблицә, схемәс, текст Рацыд сәрмәсег зәрдым сәрләүүүн көнүн
Сочиненимөн цәсттәс. Сочинени. Рәсәйдәттымыл куыст.	2			